

vični, večidel za njih osebo vse edno, ali se uraduje nemški ali slovenski, in prvo še morebiti ljubše, ker se slovenskega niso vadili. Kot stan sploh nam je gosposki zgubljen. Kar imamo in bomo imeli narodne gospode, si jo bomo morali kakor dandanes — iz kmečkega stanu izrežati, žalibog večidel zato, da se že v drugem rodu ponemči. Saj se vsak dan lahko prepričamo, kako navadno kmečki sinovi, ki so zlezli v gosposko suknjo odgajajo svoje otroke. Jezike vseh dežel in vetrov jih pustijo učiti, slučajno in poslom pa prepuščajo slovenski jezik; „materni“ tukaj ne moremo reči, ker naši kmečki gospodje radi snubijo zale Nemkinje in „materni“ jezik je tako iz hiše pregnan, predno je „mati“ v njej!

Tako, ljubi bravec, odrajuje kmečki stan davek, o katerem se mu niti ne sanja. Da odrajuješ davek od posestva itd., ti je znano; saj ga čutiš na krvavih žulih, in če bi nanj pozabil, opomnil bi te davkarski strežaj, če ne — boben; tudi o krvavem davku, katerega plačuješ s svojimi sinovi k vojaščini, ti pripoveduje žalostno srce. Da pa dostikrat s svojimi naj boljšimi sinovi, ktere si z toliko težavo in tolikim upanjem v više šole poslal, davek daješ ptujstvu, tega ne čutiš in ne veš; pa saj je tudi bolje, da tega ne veš.

Naj glavniji steber naše narodnosti je in ostane kmet; ž njim se bode rešila ali pogubila narodnost. In ker jo hočemo rešiti in spraviti do slavne zmage, ne smemo, — kakor Ribničan, ki je vedel, v kateri dolini bi moral iskati zgubljenega konja, a ga le šel v drugo iskat, med tem pa mu ga je snedel volk — narodnosti iskati tam kjer je ni, ampak pri kmetu in še enkrat pri kmetu. Veliko mlačnosti in nevednosti je tu še iztrebiti, in ako vsak stoji na svojem mestu — celi mož, je iztrebimo v kratkem, če tudi morebiti sem ter tje še pade kaka skeleča beseda — grenko zdravilo za hudo bolezen.

Solske stvari.

Spisal Franjo Čeh, Strmški.

(Dalje.)

Da pa bodo ljudske šole bolj praktične, je treba, da se takole vrstijo:

1. Domača šola,

ki se materna šola imenuje. Sem hodijo otroci od 3. do 6. leta.

V tej šoli uče matere svoje otroke iz stvarjenih reči Boga poznavati i njemu lepo služiti; daleč poznavati in imenovati take stvari, ki jih doma okoli sebe vidijo.

Prezreti tudi ne smejo, da uče otroke se snažiti, pregovarjati, se lepo vesti, pozdravljati domače in tuje ljudi, igrati, peti in se svojih telesnih udov posluževati.

Posebno skrb morajo matere imeti, da se otroci v domači šoli na duhu in telesu ne pokvarijo, kajti otroci potrebujejo v letih prvenstva tuje pomoči, in to pomoč je Bog materam in drugim odgojnikom naložil.

Kako nevsmiljeno ravnaajo taiste matere s svojimi otroki, ki jih v letih prvenstva celo samim sebi prepuščajo, da celo živino bolj ljubijo in za njo bolj skrbijo, kakor za srečo in blagor svojih otrok, ki nosijo v sebi podobo božjo!

Da pa domača šola stovrstni sad obrodi, je treba, da si stariši sami prizadevajo prav po krščansko se obnašati. Vsa njihova govorjenja in djanja morajo takosna biti, da otrokom z lepim zgledom svetijo. Oni morajo pametnega, modrega in priljudnega obnašanja biti. Varovati se morajo togote, prepira, kletve in drugih nepristojnosti. Oni morajo gledati na vsa otroška govorjenja in djanja; vedno morajo paziti na njihova nagnjenja in škodljive strasti, kakor tudi na to, da se otroci z domačimi in tujimi ljudmi lepo obnašajo ali vedejo. Posebno morajo gledati tudi na to, da otroci o pravem času molijo, o pravem času spat hodijo in o pravem času vstajajo.

Druga še bolj imenitna skrb starišev je ta, da otroci v slabe tovaršije in druge dobri odgoji nevarne kraje ne zahajajo.

Koliko mladenčev in deklic se skazi po neskrbljivosti starišev, da niso za nobeno rabo več in da le okoli tavajo, ko nekaj brezvestni Kajn, ter ljudem nepokoj delajo.

Ni skoraj bolj zaničljivega človeka kot je potepuh, pa tudi ni bolj spoštljivega, kot je moder, pošten mladenič, modra, poštena deklica, kajti taki so ljubi Bogu in vsem pravičnim ljudem.

O da bi vsi stariši in redniki premislili, da imajo izročene otroke na svoji vesti, in da na njihovi odgoji visi vsa otroška sreča, hodi si časna ali večna.

Dragi stariši! Vašemu varstvu so otroci izročeni, vaši odgoji priporočeni in sicer tako, da bodo dobri, bogoljubni, modri, krepostni, in čvrsti državljani.

Gorje vam, ako se eden mlajših pogubi, pravi sveti Duh. Strašna sodba čaka vas.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo.

(Dalje.)

Sostava trtnih plemen.

I. vrsta.

Grozdje s drobnimi okroglimi jagodami, katerih primer je k večjemu 6 črt visok in širok.

1. red. Listje nago.

1. razred: listje s 3 capami, žile gole.

Opomba. Dobro in hvaljene domače, kakor tudi tuje trte sploh krivo „avslendarske“ imenovane, se bojo nekaj bolj obširno, druge manj znane in vredne pa kratko popisale, da „Slov. Gosp.“ preveč prostora ne izgubi, in se lahko o drugi priložnosti kake pomote popravijo, post: ime, vrednost, vrščenje, kakor bo v vsakem razredu sledilo, in slovenski vinorejci so še na dalje prošeni, trtna plemena, posebno domača, popisati in v poskušni vinograd podpisanemu poslati, vse to za povzigo vinorejce na Slovenskem.

Štev. 1. Zdenčajevec modri (blane Zdenčajtraube), se na Hrvaškem tudi klešče, črnina, mala slaska imenuje; nemški vinorejci so ga vendar enkrat prilično krstili (kar se malokdaj zgodi) namreč po nekem slavnem hrvaškem gospodarju ali vinorejcu, tedaj priznimo taka imena. Popis se takole pri vsaki trti vrsti:

Trs Zdenčajevec je pritličast, rožje tanko, rjavo, vršiči svetlordeči, kolence komaj 1½“ dolga oči drobne, špičaste, daleč vsaksebi.

Listje je malo, svetlo, okroglo, malokdaj verugasto, samo trišpičnato; stranske veruge so komaj po podaljšanem zobu zaznamovane; petljina veruga pa je čez petljo tesna, potem obočno razširjena in odprtina zlo široka.

Grozdje je malo, gosto, enojno, malokdaj rahlo; recelj je droben, srednje dolg, voščenožolt; drobne jagode so lepe, okrogle, črnomodre, močno belo naduhane (weissduftig), rjavobrazgotinaste, pod nekaj vlečljivim mešičkom je mehko meso, s 1—2 peškama; jagodni receljček je debel, bunkica (Wulst) tudi bolj debela, modrordeča, gladka. Jagoda je prav zgodaj modra in v navadnem času zori.

Vrednost. Trs se prilično izreja, in kratko rezan da obilo sladkega aromatičnega grozdja, če se visoko pusti, postane slab in prinese raztrešeno grozdje. Žlahno dišavno in prijetno okusno izvrstno črno vino v Fedrovskih goricah (ali kakor se bolj imenuje) okraja Reškega in Ravenskega na Hrvaškem, kder se ova trta skupoma pogosto nahaja, ima slavo tudi od te, zato se prav srčno priporoča.

Štev. 2. Kavkazec (Longs von Kaukasus, tudi rothsaftige Zanisrebe imenovan), je nek iz Arkanke gore v Kavkazu doma, drugi trde, da je iz Oregonskih gor iz Amerike.

Trs vsako leto neizmerno dolgo, široko, rdeče mladje žene, zato je tudi, ker se najhujega mraza ne boji, posebno s svojim svetlim bršljinastim listjem pripraven za šatore in nima druge vrednosti toliko ker je jagoda drobna, 4 pešknata, samo rdeči sok še nekaj velja, ker imamo dozdej komaj 2 trti s rdečim sokom.

Listje je celo tenko, gladko, nerazdeljeno, le dolge špiče ga dele na 4 ogle, zgubano, zelo dolgo špičasto nazobčano, brez pravih stranskih verug.

(Dalje prihodnjič.)

Slovenski župan.

(Dalje.)

Dosedajni članki so menda vsakemu kolikor toliko pojasnili, kakošen naj bo župan. Ni pa še zadosti, da ima župan vse omenjene lastnosti, on mora tudi vedeti

II. Ktera so županova opravila.

To je drugi oddelek, v katerem se bo županom pokazal krog, v katerem morajo delati. Županova opravila določuje

srenjska ali občinska postava, od ktere se bode navajal tu pa tam kak paragraf, ki naj pa nikogar ne prestraši. — Župan ali prav za prav srenja, ktere je predstojnik pa naj skrbi po §. 24.

- 1.) da se dobro gospodari s srenjskim premoženjem;
 - 2.) da se varuje ljudem življenje in lastnina;
 - 3.) da so ceste, pota, trgi in mostovi vedno v dobrem stanu, da ljudje varno in lahko potujejo in občijo po suhem in po vodi;
 - 4.) da se gleda na to, kak živež se prodaja, pa posebno, da se gleda na pravo mero in vago;
 - 5.) da se skrbi za zdravje (Gesundheitspolizei);
 - 6.) da se gleda na posle in delavce, in da se spolnuje službinski ali poselski red;
 - 7.) da se skrbi za naravnost, moralnost (Sittlichkeitspolizei);
 - 8.) da se ubogim pomaga in da se napravijo siromašnice, pa da se narejene siromašnice dobro oskrbljujejo;
 - 9.) naj srenja nadzira vse, kar se tiče zidanja in ognja; naj spolnuje zidavni red in daje privoljenja za zidanje;
 - 10.) da se pazi na šolo, ktero vzdržuje srenja ali občina, da se, kjer so potrebne, napravljajo nove šole in napravljene ohranijo;
 - 11.) da se pomirijo in poravnajo srenjski udje, ki so v prepiru;
 - 12.) da se premakljive reči po dražbi, to je, tistemu, kdor več da, prodajajo, licitirajo.
- To v kratkem je zemlja, ktero mora človek, ki je izvoljen za župana, obdelovati in to hočemo sedaj pregledovati bolj natenko.

1. Srejsko premoženje.

Prvo in najimennejšje delo vsakega župana je, da skrbi za občinsko premoženje, v ta namen je v prvo prav pametno in potrebno, da si župan čez vse srejsko premoženje napiše prav natančen pregled, si napravi tako imenovani „inventar.“ Ta pregled, to kazalo sme vsaki srejski ud pregledati in iz tega se vedno do dobrega ve, koliko premoženja ima srejsna in kako se s srejskim premoženjem gospodari. Župan naj pazi, da se srejsko premoženje ne manjša, marveč da ima srenja kolikor le mogoče dobička. — Če župan kako leto kaj prigospodari, če mu konec leta namreč, ko so letni stroški vsi poplačani, še kaj ostane, sme ta ostanek le tedaj razdeliti in porabiti v poseben namen, če ima pravi vzrok in če se vse srenjske potrebe poskrbljujejo brez posebnih priklad, in če se sme upati, da tudi v prihodnje posebnih priklad treba ne bo.

Vsako leto naj naredi župan račun ali prevdarek, iz ktere se razvidi, koliko bo prihodnje leto dohodkov in koliko stroškov. Ta prevdarek naj se predlaga vsaj dva meseca pred koncem leta srejskemu odboru, kteri naj to reč vsaj v enem mesecu pregleda. Ravno tako mora župan, ko je leto preteklo, naj manj v dveh mesecih spisati račun o dohodkih in stroških srenje in o srejskih napravah. Odboru pa gre pravica in dolžnost, da račun natenko in vestno pregleda, in potrdi, če je vse v redu. Prevdarek za prihodnje in račun za preteklo leto pa se morata staviti štirinajst dni vsakemu srejskemu udu na ogled, da tako vsakteri lahko razvidi, kako se s srejskim premoženjem gospodari, in da je vsakemu jasno, so li možje, ktere si je volil v srenjski odbor, spolnili zaupanje, ktero je stavil na nje.

Dalje treba županu skrbeti, da so dohodki in stroški v pravej razmeri, namreč, da se ne izdaja več, nego je prevdareno. Prigodi se pa časi, da je stroškov več in tudi takih, na ktere nihče niti mislil ni, kteri se niso vzeli v prevdarek. Pri takej priloznosti naj se župan posvetuje z odborom in išče privoljenja. Le če je posebna sila in bi se med tem, ko se posvetuje odbor, vtegnila zgoditi srenji škoda, le tedaj sme župan take stroške, ki niso v prevdarku, iz lastne oblasti izplačati. Kakor hitro pa jih je poplačal, naj pa ob enem to naznani odboru.

(Dalje prihodnjič.)

Novičar iz domačih in ptujih krajev.

— Državni zbor. Zvun ogovora, s kterim je Njih Velikanstvo cesar slovesno odprl 23. maja državni zbor nima drugo, kar se je dozdej v njem zgodilo, nobene politične važnosti, hočemo zatoraj samo, ogovor v kratkem omeniti. Prestolni govor se deli v dve polovici v prvi obeta Njih Ve-

likanstvo ustavno vladstvo, postavo odgovornosti ministrov, premembo § 13. februarskega patenta, itd. Drugi del govora povdarja potrebo, da državni zbor potrdi to, kar se je Ogrom dalo ali, kar se njim dati hoče.

O zunajnih zadevah prestolni govor celo malo pravi. Zdaj se dela pismo (adresa), s kterim zbor odgovori na prestolni ogovor, kakor je parlamentarna navada. Po adresi se še le bode v zboru pravo delovanje začelo.

— Hrvaški zbor. 18. maja je došel kraljevi reskript zboru in ta dan je bil odgovor, ki ga je poslanec Mrazovič na kraljevo pismo nasvetoval, z dostavkom Verbančičevim brez debate z veliko večino sprejet. Ta odgovor povdarja samostojnost trojedine kraljevine po 42 članku od leta 1861. Ta sklep je Magjarone v zagrebškem zboru zlo razdražil. — 20. maja je izvolil zbor hrvaški svojega podpredsednika dr. Subotiča in odvetnika dr. Srama, da nosita adresu pred kralja na Dunaj. Deputacije vendar niso pustili pred kralja. Zastopniki so se med tem do 27. maja samo po Zagrebu sprehajali in čakali odgovora. Odbori so vendar delali, in ko so nekoliko zakonskih predlogov napravili je 15 odbornikov zahtevalo sejo, ban pa je prepovedal vsako sejo. Za 27. maja je bila seja napovedana. Ban je sam predsedoval in ko je bil zapisnik zadnje seje prečitan, poda ban kraljevo pismo bilježniku; zboru se v kraljevem pismu v kratkem pove: da je zbor razpuščen, ker se ni nadjati sporazumljenja med njim in med vlado in da bo vlada ob svojem času poklicala drugo zastopstvo. Živio klici na kralja in zbor se je razšel.

— Čuje se, da bo hrvaško-slavonski zbor prihodnjič v Oseku svoje seje imel.

— (Kako Avstrija skrbi za Jude.) Avstrijska konsula v Jasih in Bukareštu sta dobila vkaz naj se z zastopnikom Francoskim, kolikor le mogoče potegujeta za blagostanje stiskanega judovskega prebivalstva v Jasih in v Rumuniji. Kaj pa za blagostanje Slovanov pod Turškim jarmom vzdihajočih in kristjanov na otoku Kretskem?

— Kakor Poljske novine pišejo so se Poljaki na Dunaju že nekoliko ztreznoli. Ze se slišijo besede, za Galicijo in za samoupravo deželno se ne da na Dunaju nič dobiti, naši poslanci nimajo na Dunaju nič opraviti.

— V Novem Sadu glavnem sedežu Srbov na Ogerskem izvoljen je za župana mestnega dr. Miletič lastnik srbskih novin „Zastava.“ Velika slava med Srbi. Je to dokaz narodne vzbujenosti in jedinstvi.

— Pohvala Beustova. Le sipljejo zdaj francoski, angleški in nemški časniki hvalo na svobodnega gospoda Beusta. To je dokaz, da je dunajska tiskova kancelija popolnoma vredjena. Narodi avstrijski zdaj lahko iz francoskih novin pozvejo, v čem prav za prav leži njihova sreča in kako jih gospod Beust razumeva.

— Iz Kostanjevice na Kranjskem se piše, da je tamo bil 25. maja tako velik potres, da so ljudje celo prestrašeni iz hiš pobegli. Tudi dež, seg in mraz je je obiskal, kvara vendar veliko ni napravil.

— V Kandiji je Omer paša prav tepen bil.

Svilnice (svilni črvi) so v Francoski zlo zbolele in jih je že tudi mnogo poerkalo. Kvar je zlo velik.

— Major Knićanin, adjutant srbskega kneza, je imenovan za poveljnika Belgradske trdnjave.

— Iz Pariza se piše, da se veliki vojvoda Badenski z Pruskim kraljem pogaja, da bi mu odstopil svoje velikovodstvo

— 10. in 13. maja je bil v Celovcu vrednik „Slovenca“ gosp. Ivan Božič zavolj pregreška razžaljenja časti in zavolj podpihavanja in suntanja (§ 302 in 300 kazenski zak.) obsojen, in sicer 10. maja na 14. dni v zapor in zgube 60 fl. kavecije, 13. pa na 2 mesca v ostri zapor in zgube 100 fl. kavecije; tudi mora povrniti pravdine stroške. Zoper obe razsodbi je vrednik pritožbo napovedal.

— Ogersko kronanje bode gotovo 8 t. m.

— Iz Ljubljane se piše, da je prečastiti c. k. deželni poglavar gosp. Konrad pl. Eybesfeld kot ud pristopil z blago svojo rodovino k narodni čitalnici.

— Meksikanski časniki pišejo, da so liberalci 15. maja gotovo Quereteras vzeli in tudi vjeli cesarja Maksaa in generala Mejaa in Miramona.

— Od mnogih krajev se čuje, da je toča letos že mnogo kvara napravila; tako je 10. maja zlo pobila okoli Kranja